

Кузьміна Ірина Сергіївна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри загальноправових
дисциплін юридичного факультету,
Денисенко Микола Валерійович
студент Навчально-наукового
інституту заочного навчання
та підвищення кваліфікації
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Ефективність діяльності Державної служби зайнятості залежить не тільки від здатності вчасно адаптуватися до тих економічно-соціальних змін, що відбуваються в країні, а перш за все від єдності дій законодавчої влади щодо нормативного регулювання ринку праці та виконавчої влади, тобто органів, на які покладений обов'язок щодо реалізації політики зайнятості.

Проблеми, що існують на сучасному етапі розвитку Державної служби зайнятості, викликані багатьма факторами, які мають негативний вплив на діяльність служби [1]. Так, О.В. Бражко вважає, що сучасна ситуація в сферах регулювання ринку праці та управління трудовими ресурсами в країні є результатом існування проблем та суперечностей, які тривалий час не вирішувались та продовжують загострюватися. Зокрема, встановлено, що існує висока залежність економічної сфери від політичної кон'юнктури, короткострокова орієнтованість економічної діяльності, мають місце негативні демографічні тенденції, територіальні диспропорції попиту та пропозиції на ринку праці, незбалансованість існуючих трудових ресурсів та робочих місць, невідповідність сфери професійної освіти потребам ринку праці, низький рівень заробітної плати в бюджетному секторі [2, с. 105].

Першою з них є складна економічно-соціальна ситуація в Україні та брак робочих місць. За даними Державної служби статистики України, ринок праці в Україні перебуває в досить складному становищі. На 1 січня 2016р. чисельність наявного населення в Україні, за оцінкою, становила 42760,5 тис. осіб. Упродовж 2015р. чисельність населення зменшилася на 168,8 тис. осіб.

Кількість зареєстрованих безробітних за місяць збільшується на 3,6%. На кінець січня 2016р. вона складала 508,6 тис. осіб. Рівень зареєстрованого безробіття в цілому по країні порівняно з груднем 2015р. не змінився і на кінець січня 2016р. становив 1,9% населення працездатного віку. Допомогу по безробіттю отримували 81,5% осіб, які мали статус безробітного.

У 2015 р. середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника становила 4195 грн., що на 20,5% більше, ніж у 2014р. У грудні 2015 р. середня номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств дорівнювала 5230 грн, що у 3,8 рази вище рівня мінімальної заробітної плати (1378 грн). Порівняно з листопадом 2015р. розмір заробітної плати збільшився на 16,3%, а порівняно з груднем 2014р. – на 30,4%.

Упродовж 2015р. на підприємства було прийнято 1932,4 тис. осіб, тоді як звільнено 2436,1 тис. осіб (відповідно 24,0% та 30,2% середньооблікової кількості штатних працівників). Суттєве перевищення рівня вибуття над рівнем прийому зафіксовано у фінансовій та страховій діяльності (на 25,5 в.п.), сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (на 18,3 в.п.), будівництві (на 16,9 в.п.), інформації та телекомунікаціях (на 13,3 в.п.), наданні інших видів послуг (на 11,6 в.п.), тимчасовому розміщуванні та організації харчування (на 11,1 в.п.), професійній, науковій та технічній діяльності (на 10,7 в.п.). На підприємствах промислових видів діяльності таке перевищення спостерігалось у виробництві електричного устаткування (на 13,7 в.п.) та автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (на 10,0 в.п.).

Слід зазначити, що переважна більшість працівників (85,9%) залишили робочі місця з причин плинності кадрів. За 2015р. із причин скорочення штатів було звільнено 175,1 тис. осіб, або 2,2% вибулих [3].

Поряд з цим проблемою є ефективність діяльності персоналу ДСЗУ. На непрофесійний підхід у роботі служби вказують також самі роботодавці, які взагалі є головним елементом працевлаштування безробітних [4, с.8-11]. Зокрема, Н. Зезека наполягає на тому, що служба зайнятості повинна бути «організацією, що постійно навчається». Для цього потрібно приділяти значно більше уваги підвищенню рівня методологічної підготовки персоналу, формуванню корпоративної культури, корпоративного стилю роботи з клієнтами, впроваджувати стандарти професійної компетентності (замість тривіальних функціональних обов'язків) [5, с.88-91]. У свою чергу, Л.В. Бондарчук наголошує, що для кожного спеціаліста ДСЗУ його постійне професійне зростання і розвиток професійної адаптивності на робочому місці є необхідністю, продиктованою вимогами часу. При цьому здатність до успішного самоуправління і саморозвитку персоналу стають тими факторами, які значною мірою визначають успішність і життєздатність організації в цілому в сучасних умовах [6, с.12].

Досліджуючи проблему професійного навчання працівників ДСЗУ, В.Г. Федоренко, О.В. Шепетін та О.Г. Чувардинський розробили систему пропозицій, яка, на їх погляд, допоможе вирішити проблему професійної освіти кадрового потенціалу служби, а саме це: розробка стандартів професійної компетентності, які б чітко визначали складові, елементи та критерії оцінки знань та трудових навичок працівників; удосконалення навчально-тематичних планів та програм з метою знизити рівень їх консервативності та

забезпечити їх адекватність пріоритетним завданням, які ставить перед центрами зайнятості державний центр зайнятості; розбудова цілісної системи навчання кадрів, розпочинаючи з первинної базової професійної підготовки початківців, яка повинна здійснюватися на місцях працівниками центрів зайнятості самостійно за спеціальними програмами з використанням можливостей дистанційного навчання і до акредитації магістратури, і відкриття аспірантури; зміцнення професорсько-викладацького складу; перегляд професій, за якими здійснюється підготовка та перепідготовка студентів; створення науково-дослідницького центру ДСЗ, який би займався прикладними науковими розробками, орієнтованими на підтримку практичної діяльності центрів зайнятості, інновацій, що впроваджуються, розробки інструментарію та методичних рекомендацій, проведення цільових соціологічних досліджень узагальнення і розповсюдження передового досвіду, в тому числі зарубіжного. Рішення поставлених завдань на погляд цих вчених дасть змогу значно поліпшити роботу по зменшенню рівня безробіття, а також соціальної забезпеченості населення України [7, с.5].

Незважаючи на складну ситуацію на ринку праці, у 2016 році порівняно з 2015 р. досягнуто позитивної динаміки результатів роботи державної служби зайнятості: збільшилася кількість роботодавців, які співпрацювали з центрами зайнятості щодо підбору працівників; зросла кількість зареєстрованих вакансій та рівень їх укомплектування; збільшилася кількість осіб, які за сприяння служби зайнятості отримали роботу, а також кількість осіб, залучених до оплачуваних громадських та інших робіт тимчасового характеру; підвищився рівень працевлаштування безробітних після професійного навчання. Кількість роботодавців, які протягом січня-серпня 2016 року співпрацювали з центрами зайнятості, становила 128,0 тисяч (на 4 тис. більше, ніж у відповідному періоді минулого року) [8].

З початку окупації АР Крим та проведення антитерористичної операції до державної служби зайнятості звернулися за допомогою у працевлаштуванні 73,8 тис. мешканців АР Крим, Донецької та Луганської областей, зокрема 61,9 тис. громадян, які отримали довідку про взяття на облік відповідно до Постанови КМУ від 1.10.2014 №509. Внутрішньо переміщені особи (ВПО) зверталися за послугами в центри зайнятості в усіх регіонах країни. Найбільша їх кількість зосереджена у Донецькій, Дніпропетровській, Харківській, Запорізькій, Луганській, Полтавській областях та м. Києві. Державна служба зайнятості сприяла працевлаштуванню 22,5 тис. таких громадян, зокрема 19,1 тис. осіб, які мали відповідну довідку [9].

З початку 2015 року послугами служби зайнятості скористалися 45,6 тис. безробітних з числа військовослужбовців, які брали участь в антитерористичній операції, зокрема у січні-вересні 2016 р. – 41,0 тис. осіб. Найбільше учасників антитерористичної операції звернулося до центрів зайнятості Львівської, Вінницької, Полтавської, Житомирської та Черкаської областей. Всього отримали роботу 10,2 тис. осіб (у січні-вересні 2016 р. – 7,2 тис. осіб). Кількість

учасників АТО, які були прийняті на військову службу за контрактом, становила 2,2 тис. осіб. Третина безробітних працевлаштувалися на місця робітників з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою устаткування і машин, кожний п'ятий – на місця керівників (менеджерів), 16% – на місця кваліфікованих робітників з інструментом, кожний десятий – у сфері торгівлі та послуг, 13% – на місця, що не потребують спеціальної підготовки [10].

Наявність таких проблем, як розвиток неформальної зайнятості, трудової міграції тощо є свідченням того, що Державна служба зайнятості потребує поліпшення ефективності їхньої дії на ринок праці. Проблеми діяльності ДСЗУ виникають через об'єктивні і суб'єктивні причини. З метою сприяння забезпеченню зайнятості, підвищенню мотивації до прикладання своєї праці в Україні за професіями, які є затребуваними у реальному секторі економіки, допомоги у професійному самовизначенні, а також профілактики молодіжного безробіття державною службою зайнятості постійно проводиться масштабна профорієнтаційна робота, якою охоплені не тільки громадяни, які звернулись до центрів зайнятості, а й молодь, що навчається у навчальних закладах різних типів.

Література

1. Право соціального забезпечення України: навч. посіб. /Б.С. Стичинський, І.В. Зуб, П.І. Мінюков. – К.: Видавн. Дім «Юрид. книга», 2003. – 440 с.
2. Мацелик Т.О. Функції органів виконавчої влади: окремі питання /Офіційний веб-сайт: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського www.nbuv.gov.ua / Т.О. Мацелик // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ :науковий журнал. – 2010. – № 1[Електр. ресурс]. – Режим доступу:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NvknUvs/2010_1/index.htm.
3. Про соціально-економічне становище України за січень 2016 року : Доповідь Державної служби статистики України / за редакцією І.М. Жук. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 82 с.
4. Зезека Н. Правовий статус та інституціональний характер служб зайнятості зарубіжних країн / Н. Зезека // Підприємство, господарство і право. – 2008. – №12. – С.88-91.
5. Михайлюк Ю. Державна служба зайнятості України / Ю. Михайлюк // Праця і закон. – 2007. – №7 (91). – С.8-11.
6. Болотіна Н.Б. Трудове право України: підручник. – 4-те вид., стер. – К. : Вікар, 2006. – 725 с.
7. Федоренко В.Г. Діяльність державної служби зайнятості в ринкових умовах / В.Г. Федоренко, О.В. Шепетін, О.Г. Чувардинський // Економіка та держава. – 2009. – № 10. – С.4-5.
8. Щодо ситуації на ринку праці та діяльності державної служби зайнятості у січні-серпні 2016 року : аналітична доповідь Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/datacatalog/document=401365>.
9. Щодо надання послуг службою зайнятості внутрішньо переміщеним особам за період з 1 березня 2014 року по 30 вересня 2016 року : аналітична доповідь Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=351058>.
10. Щодо надання послуг державної служби зайнятості безробітним з числа військовослужбовців, які брали участь в АТО : аналітична доповідь Державної служби зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=393494>.